

Павлівками, із самим Д. Хілковим. Цінним, зокрема, є розділ про перебування в Сумах письменника В. Короленка, в якому автор вводить в літературознавчий науковий обіг раніше невідомі подробиці, сторінки про події на Сумщині в 1905—1907 роках, малознані факти з історії Сумського слобідського козацького полку тощо.

Цілком поділяю думку автора передмови до розвідки завідуючого кафедрою Сумського педінституту Івана Мозгового, що ця книга є не лише науковим, а й літературним фактом. І не лише тому, що тут наведено маловідомі сторінки літературної діяльності Д. Хілкова, І. Буніна, В. Короленка, говориться про зв'язки Л. Толстого з нашим краєм. Окремі сторінки книги (наприклад, приборкання властями павлівських «мазепинців», сцени біля сумської тюрми тощо) виписані на високому художньому рівні, причому вони не контрастують із сусідніми — написаними стилем суто науковим. Автор зумів добитися вдалого поєднання художнього й наукового мовних струменів, що, як правило, дається не легко.

Ще одна цінна риса книги — її сміливість. Мабуть, не всі науковці погодяться з висновками дослідника, які стосуються, окремих проблем нашого минулого. Воно й зрозуміло: новому важко пробиватися крізь старе, особливо ж коли це стосується наукових догм. Але, скажу, сперечатися з автором буде важко: його позиція чітка, підкріплена достовірними фактами. Автор добре усвідомлює фразу: майбутнє виростає з минулого, намагається дотриматися істини, в кон'юктурі його не запідриш.

Будемо сподіватися, що за першою книгою Г. Хвостенка з'являться й інші, і він ще підніме не одну цікаву сторінку з минулого нашого краю. І що наступні книги будуть виконані на такому ж науковому і художньому рівні.

Олексій СТОЛБІН.

З НЕТРІВ - ДО СВІТЛА

З обкладинки, перш за все, впадає в очі портрет задумливої людини, зодягненої в модний фрак. Це — поет, архітектор, культурно-мистецький діяч і меценат Олександр Олександрович Паліцин. А нижче — репродукція малюнка його чималого одноповерхового будинку, оповитого з одного боку садом, з іншого — пралісом. На цьому тлі — гротескно чітка назва книжки «З нетрів — до світла», а трохи вище — імена авторів: Михайла Теслі та Івана Тарасенка. Перший із них — колишній директор школи в Залізнику Сумського району, невтомний пошуковець-історик, другий — добре знаний в області ветеран-журналіст, автор і упорядник багатьох краєзнавчих книжок.

Оскільки це видання не таке вже й велике, прочитав його одним подихом. Але якими хвилюючими й незабутніми виявилися ті кілька годин! Бо кожен абзац у всій ширині й глибині відкривав маловідомі чи й взагалі незнані епізоди про заснування і діяльність «Попівської академії».

1766 року ад'ютант генерал-фельдмаршала П. Рум'янцева-Задунайського майор О. Паліцин подав у відставку і, придбавши в охтирського обозного Сергія Савінова хутірець Попівку, що біля Залізняка нині Сумського району, поселився тут і став організатором першого на Україні літературно-мистецького гуртка, який згодом дістав назву «Попівська академія».

Незважаючи на те, що містилася вона в глухомані, слава про неї поширилася настільки швидко, що незабаром про незвичайну академію

дізналися не лише в різних куточках тодішньої Малоросії, а навіть у Петербурзі. І потяглися сюди філософи й літератори, архітектори й художники, взагалі знавці й цінителі прекрасного — Григорій Сковорода, поети Василь Капніст, Сергій і Михайло Байкови, Іполіт та Іван Богдановичі, зодчі Микола Алфьоров, Євген Васильєв, Антон Кардашевський... А скільки листів надходило від найпопулярніших на той час діячів культури. І всі захоплювались як багатогранною діяльністю засновника академії, так і тим, що звідси, мов сонячне проміння, розсіювались передові політичні, наукові й мистецько-просвітительські ідеї. А коли Олександр Паліцин вперше на Україні у віршованій формі переклав «Слово о полку Ігоревім», слава тая ще швидше поширилася по Росії, викликала захоплення таких велетів тогочасної літератури, як Костянтин Батюшков, Гавриїл Державін, Олександр Сумароков, академіків Дмитра Багалія та Миколи Сумцова.

Завдяки авторам цієї книжки ми не лише дізнаємося в подробицях про існування «Попівської академії», а також про сподвижницьке життя її організатора і взагалі широко ґрунтованої, прекрасної людини. В 1989 році на загубленій могилі О. Паліцина споруджений пам'ятний знак. Стали традиційними «Паліцинські читання», а під час науково-теоретичних конференцій у Сумах по дальшому вивченню «Слова о полку Ігоревім» високо оцінюється і його внесок у пропаганду цієї древньої пам'ятки красного письменства. І скільки треба енергії, часу, ентузіазму, самовідданості, аби в архівах, із тогочасних журналів та альманахів, з епістолярної спадщини дослідити ті яскраві й такі хвилюючі, незабутні сторінки культури нашої Слобожанщини! Отож віряться, що не лише сучасний читач, а й ті, кому потрапить до рук ця, акуратно видана «Собором», широко ілюстрована книжечка в майбутньому, теж скажуть своє щире «спасибі». Бо дослідження не лише проливає світло в нетрі далекого минулого, а й заповнює прогалини тяжкої та складної, разом з тим яскравої історії.

Іван КОРНЮЩЕНКО.

